

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА

з історії зарубіжної літератури

на тему: **Проблематика роману Оскара Уайльда «Портрет Доріана Грея»**

Студентки 3 курсу СОа 14-20 групи
напряму підготовки 014.021
Англійська мова і література
спеціальності 014 Середня освіта
Коваленко Тетяни Сергіївни

Керівник доктор філологічних наук,
професор
Шульгун Мадлен Едуардівна
Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС _____

Члени комісії

м. Київ – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІ І. ЕСТЕТИЧНА ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНУ	5
1.1. Феномен естетизму.....	5
1.2. Вплив естетизму на творчість Оскара Уайльда.....	7
1.3. Втілення принципів естетизму в романі.....	9
РОЗДІ ІІ. ФІЛОСОФІЯ РОМАНУ «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ»	11
2.1. Виявлення сутності філософських проблем в романі.....	11
2.2. Дослідження теми духовно-моральної кризи людини.....	12
2.3. Осмислення конфлікту гедонізму й аскетизму в романі.....	14
2.4. Розкриття філософського питання миттєвого й вічного буття.....	17
ВИСНОВКИ	19
РЕЗЮМЕ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23

ВСТУП

Творчість Оскара Уайльда включає як романтичні традиції першої половини XIX століття, так і естетичні принципи реалізму і модернізму другої половини століття. Уайльд висловлює суперечливі судження та критикує реалізм у мистецтві, стверджуючи, що не мистецтво відображає дійсність, а дійсність відображає мистецтво. Він міркує про занепад мистецтва, стверджує, що *«Брехня, перережача гарної небиллиці – ось справжня мета мистецтва»*. Найвідоміший твір Уайльда, «Портрет Доріана Грея», є втілення його філософських міркувань та яскравим прикладом інтелектуального роману XIX століття [6].

За останні десятиліття проблематика роману «Портрет Доріана Грея» Оскара Уайльда стала предметом широких наукових досліджень, які зберігають свою **актуальність** завдяки тому, що твір відображає глибинні проблеми людської природи, морально-етичні та філософські протиріччя, розповсюджені у суспільстві. Науковий інтерес до цієї теми полягає в розкритті глибинних сенсів роману, його естетичних та моральних аспектів, а також виявленні взаємозв'язків між текстом твору та історією епохи, в якій він був написаний.

Об'єкт дослідження – роман О. Уайльда «Портрет Доріана Грея».

Предмет дослідження – своєрідність проблематики роману О. Уайльда «Портрет Доріана Грея».

Мета роботи – дослідити проблематику роману «Портрет Доріана Грея» у контексті літературної традиції, аналіз його естетичних та філософсько-моральних аспектів.

Для досягнення поставленої мети вирішено такі **завдання**:

- проаналізувати й визначити сутність феномену естетизму в науковій літературі;
- описати особливості впливу естетизму на творчість Оскара Уайльда;
- простежити специфіку втілення принципів естетизму в романі;
- з'ясувати особливості філософських проблем в романі, теми духовно-моральної кризи людини;

– осмислити конфлікт гедонізму та аскетизму в романі, а також філософське питання миттєвого та вічного буття.

Методи дослідження: аналіз теоретичних джерел, критичний аналіз, синтез, індукція та дедукція, емпіричні методи спостереження.

Наукова новизна здобутих результатів полягає в тому, що вперше була здійснена спроба комплексно проаналізувати проблематику роману О. Уайльда «Портрет Доріана Грея».

Теоретичне та практичне значення. Теоретичні матеріали курсової роботи стануть корисними під час підготовки до уроків з вивчення роману «Портрет Доріана Грея» О. Уайльда.

Структура дослідження: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури (22 найменування). Загальний обсяг роботи – 25 сторінок, з яких 19 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ І. ЕСТЕТИЧНА ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНУ

1.1. Феномен естетизму

Один зі світоглядних підходів, який може забезпечити гармонійну самореалізацію людини як творення «Я», за найвищими естетичними критеріями – це феномен естетизму. Як світоглядна парадигма, естетизм передбачає не тільки чуттєво-духовну реакцію людини на явища, а також її внутрішню налаштованість на створення себе та свого життєвого світу за принципами краси та досконалості як найвищих позитивних характеристик буття. Цей підхід не тільки духовний, але й діяльнісно-практичний, і взаємодія людини з реальним світом обумовлює її цілісне самовизначення у світі [22, с. 3].

Естетизм, як феномен, не вважається однією з культурних явищ з довгою історією теоретичного аналізу. В дослідженнях, як вітчизняних, так і зарубіжних, він не отримав широкого визнання і є суперечливим явищем. В загальному розумінні, естетизм пов'язаний зі значенням краси, мистецтва, почуттєвості та насолоди у житті людини. Однак, дослідники розуміють його з різних світоглядних позицій, що призводить до неоднозначності щодо самої суті явища та його значення для окремої особистості та соціальної спільноти.

З одного погляду естетизм в естетизмі наявна лише декадентська течія, що не заслуговує серйозної уваги, водночас інші дослідники сприймають його як найвищий зразок смаку та життєвого стилю. Оскільки термін «естетизм» використовується для позначення різних явищ культурного життя, то його існування має багато проявів та модифікацій. Наприклад, естетизм може бути розглянутий як спосіб сприйняття мистецтва, професійна орієнтація художників, тип особистісного переживання життя, ставлення до світу та людей, або як форма виявлення духовних орієнтирів певної історичної епохи, такої як античність, Відродження чи романтизм [22, с. 11].

Більшість сучасних досліджень естетизму зосереджені здебільшого на його вияві як декадентського культурного феномену, який підпорядковується гедоністичним прагненням людини. Проте, існує потреба дослідження естетизму як позитивного духовно-творчого світовідношення, яке співвідноситься з процесом

творення і збереження людиною культури як сфери втілення свого суто людського начала [4, с. 14]. Опираючись на загальноприйняті уявлення про естетизм, можна зауважити, світовідношення, яке базується на культурі краси та гармонії, є духовним надбанням, яке потрібно оберігати та розвивати у повсякденному житті.

Поряд із менш розвинутими формами вияву естетизму, такими як морально нерозвинена чуттєвість, надмірна чутливість та соціальний ізоляціонізм, існує вища форма естетизму, яка є механізмом залучення цінностей культури у повсякденне життя людини. Вона допомагає розширювати межі життєвого світу індивіда до універсальних загальнолюдських масштабів та виконує незаперечну людинотворчу функцію. Культивування естетизму у повсякденному житті є ознакою духовного розвитку як окремої особистості, так і суспільства в цілому. Наявність елементів естетизму у повсякденному житті свідчить про прагнення людини до впорядкованості життя з точки зору вищих цінностей та постійного вдосконалення свого внутрішнього світу та міжособистісних стосунків [11, с. 21].

В дослідницькій літературі поширеним є трактування естетичного начала як споглядального та пасивного щодо практичної діяльності людей. На наш погляд, естетизм варто розглядати як модель духовно-практичного самовираження людини в культурному контексті, що ґрунтується на традиційному тлумаченні естетичного переживання як об'єктивного, відображає повноту суспільних переживань людини, втілює в собі єдність «Істина-Добро-Краса», є універсально цілісним типом духовності, а не самодостатнім чуттєвим переживанням [22, с. 47]. З цього погляду доречною є позиція А. Канарського, який стверджує, що естетичність – це лише *«міра вираженої небайдужості людини до світу, а не відособлене ставлення чи оцінка»* [8, с. 179]. Водночас важливим є твердження О. Воєводіна про об'єктивний характер естетичної оцінки, яка є невід'ємним елементом будь-якої людської діяльності [2, с. 10]. З огляду на це, естетизм можна розглядати як складний світоглядно-психологічний феномен, що має потужний людинотворчий потенціал та вписує людину в культурний вимір існування.

Отже, загальна тенденція досліджень в естетиці полягає у розгляді естетичного переживання як об'єктивного, універсального і невід'ємного від

суспільних переживань людини. Водночас естетичність не може бути відокремлена від морального та інших чуттєвих станів людини, і має бути розглянута в контексті ціннісної основи культури та її потужного людинотворчого потенціалу.

1.2. Вплив естетизму на творчість Оскара Уайльда

Естетизм, який виник у 30-х роках XIX століття від ідеї «чистого мистецтва» та «мистецтва для мистецтва», був пов'язаний з французьким романтиком Теофілем Готье. Цей художній напрям абсолютизував ідею чистої Краси, яка підносилася над реальним життям і вважалася «субстанцією рафінованого, вишуканого мистецтва». Естетизм сформував ідеї європейського декадансу, що відображали реакцію на буржуазність доби в усіх її проявах. Англійська естетична думка і мистецтво найбільш яскраво представляла естетизм, який з'явився в 1870-х роках і отримав розвиток у 1880-1890-х. Саме творчість Оскара Уайльда вважається найвищим досягненням цього напрямку [15].

Англійський публіцист, теоретик мистецтва та літературний критик Джон Рескін і його учень Волтер Пейтер заклали теоретичні основи естетизму як художнього напрямку. Проте концепція Краси як абсолютної цінності, що була заснована на їхніх ідеях, була реалізована найбільш яскраво та витончено в творчості наступного покоління англійського естетизму – Оскара Уайльда. Письменник зобразив естетизм у вияві ціннісних орієнтацій за двома аспектами: як специфічну модель поведінки та спосіб життєбудови, і як поетичний принцип, що визначив своєрідність його літературних творів [16, с. 125].

Мистецтво митця відображало вплив характерних для естетизму критеріїв відбору та організації художнього матеріалу, що проявлялося у зверненні до просторових аспектів життя поета та його особистого досвіду з різноманітними місцевостями. Це призвело до створення «локальних текстів», що відображали екзистенційний досвід автора із різних ландшафтів і місцевостей [13, с. 53].

Початок оформлення Італійського тексту у творчості Уайльда можна зарахувати до 1875 року, коли він відвідав Італію вперше під час своїх літніх канікул в Оксфорді. Важливим елементом корпусу поезій письменника дослідники розглядають локус «Італія / Italia» та концепти «Краса / Beauty» і «Мистецтво / Art»,

які є основними для естетизму. Це забезпечує «стійке уявлення про Італію як естетичний простір», що стає у творчості поета певною «узагальнюючою константою» або «кодом» (за визначенням О.П. Ауера) [16, с. 126]. У своїх творах, зокрема в поемі «Равенна» О. Уайлд застосовує типові для естетизму художні техніки, такі як елементи рослинного та пейзажного кодів, багату колоритність, щоб передати свої візії про Італію. У творчості письменника Італія зображена як світ південної екзотики, яскравої краси та пишності, що контрастує зі стриманістю англійської природи та профанністю буржуазного світу .

Художні принципи естетизму сприяли формуванню авторського культурного міфу Італії як мистецького феномену у творчості Уайлда. Це відображено в широкому використанні антропонімів, що позначають імена відомих митців, чия творчість є символом італійського мистецтва і світової культури загалом (наприклад, Данте, Джотто, Рафаель), а також у використанні літературно-мистецьких алюзій і ремінісценцій, які є відгомонам шедеврів італійського Ренесансу. Завдяки цьому концепт «Art» стає об'єктивованим у творах Уайлда [16, с. 126].

У філософії естетизму О. Уайльда наявна ідея романтичної теорії, виражена у формі парадоксу, який зводиться до того, що існують тільки художні твори, які написані добре або погано, і не може бути моральних чи аморальних книг. Митець вважає, що мистецтво не повинно бути оцінюване з точки зору моралі, оскільки воно вище реального життя і ґрунтується на законах краси та ідеалу. О. Уайльд стверджує, що аморальним мистецтвом не може бути. При цьому він вважає, що художній твір, «добре написаний», завжди містить урок для людини, бо створений за законами краси та ідеалу. Водночас «погано написана книга» не є витвором мистецтва, не залежно від того чи є в ній мораль чи нема. Митець також підкреслює, що твір мистецтва може бути зрозумілим тільки людині, яка тонко відчуває прекрасне, і для неї моральний урок не є необхідним, оскільки вона сама живе за законами краси, тоді як для інших мистецтво є незрозумілим, оскільки воно відображає того, хто дивиться в нього, а не життя [15].

Отже, Оскар Уайльд був одним з провідних представників естетичного руху, який відображав пошук краси, гармонії та естетичного задоволення у всіх сферах життя. У своїх творах письменник зобразив основні засади естетизму, звертаючи особливу увагу на естетику та красу, створюючи художній світ, де краса була основним елементом життя, а естетика визначала стиль мистецтва і побуту. З огляду на це, можна стверджувати, що естетизм мав значний вплив на творчість Оскара Уайльда.

1.3. Втілення принципів естетизму в романі

Оскар Уайльд використовував поняття естетичного у всіх його можливих варіаціях. Це стосується всього матеріального світу, який служить людині, а також всього, що може радувати око, хвилювати, народжувати нові почуття та відчуття у людини, всього, що приваблює до себе в житті, мистецтві та природі. Це також включає науку про прекрасне в світі мистецтва та побуту, яка пов'язана зі зміною художніх напрямів, стилів та методів вираження художньої виразності. Оскар Уайльд прагнув до того, щоб будь-який предмет побуту сприймався як витвір мистецтва. Він розвинув поняття естетики до нового рівня, що отримав назву панестетизму, і який оспівує культ краси як основу світогляду [7, с. 62].

У творчості Оскара Уайльда, зокрема в романі «Портрет Доріана Грея» портрет становить не просто відображення реальності, а складний вияв естетики художника, яскраво забарвлений його характерним сприйняттям. Це своєрідне відображення особистості, що віддзеркалює всі відтінки епохи, заломлюючись через матеріальний та внутрішній світи. Варто зауважити, що Оскар Уайльд надихнувся Едгаром Алланом По, який передбачив епоху декадансу та розквіт естетичного вчення. Обидва письменники зосереджували свою творчість на всебічному вивченні людської природи та психіки [15].

На думку Г. А. Ільяшенка, в романі Оскара Уайльда переплітаються дві повністю протилежні естетичні концепції, які, в той же час, є основою його творчості. Перша полягає в тому, що у творі «Портрет Доріана Грея» зображується прагнення головного героя до того, щоб перетворити своє життя на мистецтво та наповнити його красою. Ця концепція естетизму проймає всю книгу, в якій поряд

із вивченням душі героя, який відчув вплив естетики, розгортається історія його життя, яке він намагається зобразити як красивий портрет. Доріан Грей, вважаючи красу єдиною вищою цінністю, стає естетом та оточує себе витонченою розкішшю. Ця концепція стає центром духовного життя головного героя роману [7, с. 62].

Друга ідея, відображена у романі, протирічить першій: автор демонструє обмеженість естетичних поглядів Доріана, який піддався «руйнівній чарівності» лорда Генрі. Витончений естетизм лорда Генрі стає пасткою для Доріана, що відображає науково-філософську спрямованість роману, який диктує сучасні наукові уявлення про еволюцію особистості та причини її деградації [7, с. 63]. З огляду на це, естетизм О. Уайльда полягає в тому, що автор зображує події свого часу через свої думки та переконання, а його роман вдало відображає основні риси естетизму та його принципи.

Отже, роман Оскара Уайльда становить яскравий зразок естетичного напрямку в літературі. Особливу увагу автор приділяє красі та естетиці. Письменник також зосереджується на зовнішньому вигляді своїх персонажів та їх одязі, а також на їх емоційному стані, водночас не залишає осторонь проблеми вічних цінностей та моралі. Цей твір залишається актуальним і сьогодні, як свідчення естетичної думки і впливу, який вона може мати для всебічного людського розвитку.

РОЗДІЛ II. ФІЛОСОФІЯ РОМАНУ «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ»

2.1. Виявлення сутності філософських проблем в романі

У романі О. Уайльда «Портрет Доріана Грея» мистецтво є головною темою, яка є центром творчих пошуків автора та відповідає ідеям теоретиків англійського естетизму. Актуальність проблеми взаємин мистецтва і життя, естетичної та реальної дійсності, є характерною для декадансу в цілому та естетизму. Це передбачало тотальні зміни перед новим століттям та рефлексію в просторі мистецтва або врахування його досвіду. Мистецтво відіграло особливу роль у модерністському світогляді та векторах його естетичного та поетичного вираження, які виникали в епоху декадансу, відновлюючи романтичну традицію. Це призвело до того, що мистецтво мало особливе філософське значення, особливо в плані подальшого розвитку особистості в умовах ворожого буржуазного суспільства [20, с. 35].

Автор роману «Портрет Доріана Грея» висвітлює важливі проблеми, пов'язані з культурними, соціальними та міжособистісними аспектами людських взаємовідносин. Зокрема, Оскар Уайльд через створені ним художні образи розкриває взаємозв'язок між мистецтвом і внутрішнім світом людини. Наприклад, на думку художника Безіла, мистецтво — це певне дзеркало людської душі, воно відбиває почуття спрямування, а також моральні якості людини. Митець ніби вкладає частинку власної душі у свій твір, тому тут слухним є вираз: *«Який творець, таке і творіння»*. Безіл каже про портрет Доріана Грея: *«В це полотно я вклав надто багато душі, надто багато самого себе»* [12]. Автор натякає, що те, що створюють люди, красномовно свідчить про їх духовний світ. Але майбутнє будь-якого творіння визначає не творець, а власник цього творіння. Доріан поклав тягар, увесь бруд свого серця на свій портрет. [7, с. 11].

У романі «Портрет Доріана Грея» головна сюжетна колізія пов'язана з поглядом людини на її відображення у дзеркалі мистецтва. Основні моменти твору, що мають композиційну значущість, марковані поглядом Доріана на його власний портрет та змінами героя, що відображаються у спогляданні портрету.

Перші дві глави роману представляють собою діалог між трьома персонажами, який визначає коло філософських питань, що будуть розглядатись у творі. О. Уайльд, виражає свої думки, проектуючи на персонажів власні погляди, які стосуються краси в житті та мистецтві, взаємодії реального та мистецького світів та існуванні людини в цих двох модусах. Розкриваючи різні аспекти свого «Я» через образи персонажів (життєвий, інтелектуальний та художній), автор досягає максимальної ясності в постановці проблеми взаємодії реальності та мистецтва, проводить художній експеримент, який дозволяє випробувати різні шляхи її вирішення та розкрити можливі помилки в цьому процесі.

Розглядаючи взаємозв'язок між життям та мистецтвом на різних рівнях – від релігійно-філософського до соціально-практичного (наприклад, зображення театру у Іст-Енді та історія Сібіл Вейн та її матері), у контексті конфлікту інтерпретацій, як сказав П. Рікер, О. Уайльд вносить суттєве уточнення вихідної тези, сформульованої наприкінці передмови: мистецтво, яке не має жодного прагматичного призначення та не прагне до чогось крім самого себе, є необхідною складовою людського буття [12]. Без творів мистецтва, які виникають у процесі художньої творчості та відтворюються у процесі сприйняття, людське буття призначене для втрати гармонії та врешті-решт, зникнення.

Отже, «Портрет Доріана Грея» – це витончений твір, який дає можливість глибоко зануритися в філософські проблеми та відчути всю їх важливість та актуальність. Твір, що пропонує глибоке розуміння людської природи та її недосконалості. І хоча ця проблема може здатися актуальною на будь-який період історії, її образна реалізація у творі Уайльда зберігає свою актуальність і сьогодні. Таким чином, «Портрет Доріана Грея» залишається невичерпним джерелом глибоких філософських питань та роздумів.

2.2. Дослідження теми духовно-моральної кризи людини

У своєму романі «Портрет Доріана Грея» О. Уайльд показав, що справжнє мистецтво має надзвичайну силу. За його розумінням, воно становить необхідну умову людського життя і може облагороджувати серце та душу людини. Однак, якщо краса не спонукає людину до пошуку етичної та духовної правди, то вона є

безглуздою. Головний герой роману, Доріан, захоплюється красою свого портрета, який є ідеалом для нього, він хотів би залишатися молодим назавжди, тоді як його портрет старішав. Навколо цього художнього елемента (портрета) розкривається тема духовно-моральної кризи героя.

Початково для Доріана головне значення портрета полягає в його красі. Однак, він передбачає руйнування цієї краси у майбутньому, що підтверджується подіями, які стаються з Сибілою Вейн – актрисою, в яку він закохується. Герой не кохає дівчину, а закохується в образи, які вона зображує на сцені. Актриса згодом втрачає свою талановитість через власні обставини, що розчаровує всіх її прихильників. Ця історія викликає відображення Уайльдогого твердження про те, що життя, в якому може формуватись духовно-моральна криза людини, може призводити до руйнування мистецтва.

Коли Доріан дізнається про випадок із самогубством, він заявляє, що, якби прочитав про це у якомусь романі, ридав би. Це свідчить не тільки про бездушність Доріана, але і про те, що мистецтво може переважити життя. Одночасно, ця страшна подія має сильний вплив на Доріана. Сидячи вдома, він помічає, що його портрет змінився: в темному світлі герой бачить, як обличчя на портреті трохи змінилося, з'явився жорстокий вираз рота. Це порушення гармонії мистецтва викликає у Доріана страх, адже порушення гармонії його почуттів призводить до порушення гармонії на його портреті, який стає відображенням його душі. Портрет стає свого роду «щоденником» Доріана, який він зберігає в таємниці [17].

Незважаючи на те, що Доріан завжди залишається молодим і привабливим зовні, його внутрішня краса зазнає деградації через його жахливі злочини, що призводять до зміни його портрету. Згідно з романом, портрет є його «сумлінням». Таким чином, портрет Доріана Грея стає символом його моральної деградації, а пороки Доріана будуть поступово руйнувати його зображення на полотні, як *«хробаки пожирають мертве тіло»* [21].

Доріан у своїй постійній потребі в насолоді і нових вражень втрачає усвідомлення добра і зла, глибинну християнську мораль. Його життя складається з безлічі аморальних вчинків, які становлять контраст до його зовнішності. Думка

про те, що він стоїть вище моралі, також призводить до його морального занепаду. Намагання одержати користь (чуттєву насолоду) зі шляхетної Краси призводить до спотворення його портрета. Пияцтво, розпуста, наркотики, спілкування зі скаліченими членами суспільства приносять Доріану все більше задоволення, ніж милування красою.

Варто зауважити, що вбивство, яке було здійснене Доріаном, викликало цинізм, який привів до духовного занепаду. Кара прийшла саме в той момент, коли головний герой вирішив позбутися свого портрета та почати нове життя. Мистецтво не є просто дзеркалом, а відображенням розвитку людини як особистості і члена суспільства [21]. З огляду на це можна стверджувати, що краса не може існувати без моралі.

Після того, як роман «Портрет Доріана Грея» було опубліковано у журналі «Ліппінкотс Мегезін», він став предметом грубої критики, а коли був виданий окремою книгою, його стали надто критикувати. Це пов'язано з тим, що у творі було висловлено найжорстокіші звинувачення, які характеризували час войовничого пуританізму, аморальності. Однак, у відповідь на ці звинувачення, автор, Оскар Уайльд, заявив, що книга містить моральні засади. Кожен з головних героїв книги Доріан Грей, Безіл Голворд та Лорд Генрі Уоттон відображає певну моральну проблему. Мораль твору полягає в тому, що будь-яка надмірність та самозакоханість не можуть принести нічого доброго, а їх наслідки приносять покарання. Ця мораль стає очевидною тільки для тих, хто має чисті думки. В заключній частині статті автор висловлює думку, що кожен бачить у Доріані Греї свої власні гріхи [15].

Отже, роман показує процес формування духовно-моральної кризи героїв, яка тісно переплітається з темою мистецтва в романі. Автор закріплює головну ідею твору про те, що моральність є невід'ємною частиною людського життя.

2.3. Осмислення конфлікту гедонізму й аскетизму в романі

Уайльд використовує парадокси у своїй авторській розповіді, які, хоч і не повністю збігаються з його власними поглядами, проте є значною мірою близькими до них. Він застосовує метод контрасту для відображення дійсності, а парадокси

допомагають його зрозуміти глибше. Уайльд вважає, що література має естетично спростувати повсякденність, адже вона сама по собі не має художньої цінності, поки її не осмислить мистецтво. Він додає, що лише через особистість автора дійсність може набути естетичного забарвлення, оскільки вона сама по собі не містить форм краси і гармонії, які існують в мистецтві [18]. Один з яскравих контрастів, який письменник використовує, полягає в протиставленні двох понять – аскетизму та гедонізму.

Гедонізм – філософський напрям етики, який вважає радість від фізичного задоволення вищим благом і умовою щастя у житті. Філософ Бентам писав: *«Природа поставила людину під владу двох суверенних владик: страждання і радощів. Вони указують, що нам робити сьогодні і вони визначають, що ми робитимемо завтра. Як мірило правди і брехні так і ланцюжки причин і наслідків лежать біля їхнього престолу»* [1, с. 15]. У тісному зв'язку з цією думкою пов'язаний й образ лорда Генрі – проповідника ідей нового гедонізму. Він же спокушає Доріана Грея ідеями нового гедонізму протягом всього роману, перетворюючи безневинного та талановитого юнака в порочне чудовисько. Сам же Воттон вважав: *«Будь-який вплив аморально, тому що вплинути на іншу людину - значить вкласти в нього свою душу. І тоді він починає думати чужою головою, жити чужими пристрастями. Адже головна мета життя – самовираження»* [12]. Зачарований його промовама, Доріан піддається всім спокусам.

Оскар Уайльд зображує наскільки сильно можуть впливати на людську душу руйнівні філософські ідеї, виражені у привабливих та захопливих формах, що полонять розум незвичайною новизною і таємничістю, водночас підточують зсередини недосвідчене та неспокушене злом серце. Це набуло особливого значення у житті Доріана Грея, який жадав чогось нового й таємного, виявляв допитливість до усіх аспектів життя. Лорд Генрі заспокоював сумління головного героя, змушуючи не дуже піклуватися про мораль, на основі чого Доріан Грей почав свій «занепад у безодню». Сам він, відчуваючи в деякій мірі на собі вплив свого друга, лорда Воттона, називає його теорії «захопливими, але отруйливими» [12].

Принцип життєствердження гедонізму, що визнає задоволення як найвище благо та єдиний критерій моральності, поданий у протиріччі з аскетизмом – добровільним обмеженням, самозреченням з метою відмови від життєвих благ та насолод для самовдосконалення чи досягнення певного морального чи релігійного ідеалу [9]. Гедонізм сприяє морально-етичному релятивізму та індивідуалізму, що може призвести до проповіді моралізму. Натомість, аскетизм має на меті досягнення свободи від буденних потреб та осереддя духу через екстаз, що суперечить засадам гедонізму. Обидва принципи формують прагнення досягнути істину та власне щастя, насолоджуватись життям, проте кожен з них реалізує ці прагнення по-своєму залежно від своїх переконань.

Метою цих духовних практик є досягнення певного пізнання, інакше життя буде обмежене самоцінністю буття – існуванням заради існування. Самоцінність буття може мати гедоністичний або аскетичний полюс. Існує безліч перехідних стадій між ними, які мають різні форми відношення до дійсності. Гедонізм та аскетизм є типологічними формами існування людей, які реагують на відсутність сенсу життя страхом смерті [9]. Вони можуть бути типологічними формами психічного захисту, що втілено у романі Оскара Уайльда «Портрет Доріана Грея», в якому герої-гедоністи руйнують душу і проливають кров, а вбивство аскета Безіла Холлуорда символізує насолоду, що розправляє з аскезою. Доріан Грей мріє виробити нову філософську обґрунтовану схему життя.

У романі простежено, що ні гедонізм, ні аскетизм не можуть бути реальними способами життя, оскільки вони не здатні дати людині повний сенс життя. Тільки знаходячись між цими полюсами та розвиваючи свою особистість, людина може знайти справжнє щастя. Конфлікт гедонізму та аскетизму в романі «Портрет Доріана Грея» засвідчує важливість збалансованого підходу до життя, без надмірного занурення в насолоду, чи самозабуття.

Отже, Роман «Портрет Доріана Грея» відображає конфлікт між гедонізмом і аскетизмом у житті головного героя та його оточенні. Гедонізм представляє насолоду життя, аскетизм – відмову від насолоди в ім'я духовного зростання. Цей конфлікт стає причиною духовного занепаду Доріана Грея, який обирає шлях

гедонізму та занурюється в безмежну насолоду, забуваючи про своє моральне покликання.

2.4. Розкриття філософського питання миттєвого й вічного буття

Роман «Портрет Доріана Грея» О. Уайльда є відмінним прикладом рефлексії над загальнолюдськими проблемами миттєвого й вічного буття. Центральний персонаж, Доріан Грей, прагне зберегти свою молодість та красу на вічні часи, у той час як його портрет безжально відображає шрами від його морального падіння. Вічне та миттєве у романі символізують дві різні концепції часу. Вічне – це безкінечність, незмінність, постійне існування, тим часом як миттєве – це короткочасність, мимовільність, тимчасовість. Миттєве буття відображає красу, успіх, насолоду та естетичні цінності, якими Доріан Грей насолоджується в своєму житті. З іншого боку, вічне буття зображується як неминучість старіння, смерті та моральних змін, на які впливає людська природа.

Насолоджуючись матеріальним світом, не варто забувати про свою душу та моральні принципи, що впливають на вічність її буття [10]. Тому основна думка, що постає в творі, полягає у тому, що людина повинна вміти знайти гармонію між миттєвим та вічним буттям. У романі Оскар Уайльд описує портрет Доріана як символ його внутрішнього «Я», яке залишається незмінним і вічним, водночас зовнішність Доріана піддається руйнуванню через його безмежну жагу до насолоди та втілення краси. Роман засвідчує, що занадто глибоке занурення у матеріальний світ може призвести до втрати моральної орієнтації та духовного занепаду [14]. Відповідно Доріан втрачає здатність до співчуття та милосердя, стає безжальним та безтурботним, що призводить до трагічного кінця.

З огляду на це, роман «Портрет Доріана Грея» формує глибокі роздуми про вічне та миттєве як важливі концептуальні елементи, що символізують дві протилежності – безсмертя та смерть. Портрет Доріана Грея відображає його справжню сутність, яка залишається вічною, тим часом як сам Доріан, який старіє та зазнає фізичних змін, є миттєвим. Головний герой прагне зберегти свою молодість і красу, віддаючи за це свою душу. Твір «Портрет Доріана Грея» можна сприймати як заклик до збалансованого життя, що включає як миттєві насолоди,

так і розвиток духовного та морального аспектів людини. Можна стверджувати, що гармонія між матеріальним та духовним світом є ключем до щасливого та здорового життя.

ВИСНОВКИ

Роман Оскара Уайльда «Портрет Доріана Грея» містить багато проблем, які залишаються актуальними для нашого суспільства. У першому розділі курсової роботи розглянуто естетичну проблематику роману, зокрема феномен естетизму, який не можна розглядати окремо від моральних та інших чуттєвих станів людини, бо має бути розглянутий в контексті ціннісної основи культури.

Під час аналізу впливу естетизму на творчість Оскара Уайльда з'ясовано, що письменник став одним з провідних представників естетичного руху. У своїх творах він зобразив основні засади естетизму, звертаючи особливу увагу на естетику та красу, створюючи особливий художній світ, в якому краса була основним елементом життя, а естетика визначала стиль мистецтва і побуту. Визначено, що в романі «Портрет Доріана Грея» принципи естетизму втілено в аспекті того, що поряд зі змалюванням автором душі героя, який відчув вплив естетики, розгортається історія його життя, яке він намагається зобразити як красивий портрет.

У другому розділі аналізується філософський аспект твору, який стає джерелом вічних філософських питань та роздумів. Автор роману порушує проблеми, пов'язані з культурним, соціальним та міжособистісним аспектами людських взаємин, проблеми взаємин мистецтва і життя, естетичної та реальної дійсності. У романі відображено конфлікт між гедонізмом та аскетизмом, який стає причиною духовного розколу героїв. Головна ідея твору полягає в тому, що моральність є невід'ємною частиною людського життя.

Побічно розгортається конфлікт гедонізму й аскетизму в романі. Гедонізм створює насолоду життя, аскетизм – відмову від цієї насолоди з метою духовного зростання. Такий філософський конфлікт стає причиною духовного занепаду Доріана Грея, який обирає шлях гедонізму та занурюється в безмежну насолоду, забуваючи про своє моральне покликання.

Крім того, у романі «Портрет Доріана Грея» відбувається протиставлення між миттєвим і вічним, що має філософське значення. Портрет головного героя розкриває його справжню сутність, яка залишається вічною, у той час як сам Доріан

є миттєвим, оскільки старіє та зазнає фізичних змін. Головний герой прагне зберегти свою молодість та красу, проте це призводить до втрати його душі. Тому твір можна розуміти як заклик до гармонійного життя, яке включає як миттєві насолоди, так і розвиток духовного та морального аспектів людини. Філософія роману полягає в тому, що гармонія між матеріальним та духовним світом є ключем до щасливого та здорового життя.

Подальші дослідження проблематики роману «Портрет Доріана Грея» можуть полягати у вивченні філософських питань, які розкриває роман, і аналізу їх в контексті сучасної філософії.

РЕЗЮМЕ ІНЖЕНЕРНОГО РОБОТУ

In the process of researching the problems of Oscar Wilde's novel «The Picture of Dorian Gray», it was discovered that the work contains a wide range of problems that remain relevant for society today.

The first section of the coursework contains theoretical information about the aesthetic problems of the novel. In particular, the phenomenon of aestheticism is defined as something related to the importance of beauty, art, sensuality and pleasure in human life. It cannot be separated from the moral and other emotional states of a person, it must be considered in the context of the value basis of culture and its powerful human-creating potential.

During the analysis of the influence of aestheticism on the work of Oscar Wilde, it was found that the writer became one of the leading representatives of the aesthetic movement. In his works, he depicted the main principles of aestheticism, paying special attention to aesthetics and beauty, creating a special artistic world in which beauty was the main element of life, and aesthetics determined the style of art and life. It is determined that in the novel «The Portrait of Dorian Gray» the principles of aestheticism are embodied in the aspect that, along with the author's depiction of the soul of the hero who felt the influence of aesthetics, the story of his life unfolds, which he tries to portray as a beautiful portrait.

In the second chapter, the philosophical aspect of the novel «The Picture of Dorian Gray» is analyzed. The work remains an inexhaustible source of eternal philosophical questions and reflections. The author of the novel highlights important problems related to cultural, social and interpersonal aspects of human relationships, problems of the relationship between art and life, aesthetic and real reality. It was determined that the spiritual and moral crisis of the heroes is closely intertwined with the theme of art in the novel. The author established the main idea of the work that morality is an integral part of human life.

The conflict between hedonism and asceticism unfolds indirectly in the novel. Hedonism is the enjoyment of life, asceticism is the renunciation of this enjoyment for the purpose of spiritual growth. Such a philosophical conflict becomes the reason for the

spiritual decline of Dorian Gray, who chooses the path of hedonism and immerses himself in unlimited pleasure, forgetting about his moral vocation.

In addition, the contrast between the momentary and the eternal in the novel acquires a philosophical significance. The protagonist's portrait reflects his true essence, which remains eternal, while Dorian himself, who ages and undergoes physical changes, is momentary. The main character strives to preserve his youth and beauty, giving his soul for it. Therefore, the work «Portrait of Dorian Gray» should be perceived as a call for a balanced life, which includes both momentary pleasures and the development of the spiritual and moral aspects of a person. The philosophy of the novel is that harmony between the material and spiritual worlds is the key to a happy and healthy life.

Further studies of the problems of the novel «The Picture of Dorian Gray» can consist in the study of philosophical questions that the novel reveals and their analysis in the context of modern philosophy.

СПИСОК ВИКОРИСАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Астрахан Н. І. Художня філософія мистецтва у романі О. Уайльда «Портрет Доріана Грея». *Science and Education a New Dimension. Philology*, IV (17), Issue: 78. Житомир, 2016. С. 11 – 15.
2. Воеводін О.П. Естетика – граматика почуттів. *Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності* : зб. наук. пр. К. : Віпол, 2003. Вип. 11. С. 9–13.
3. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. Л.: Либідь, 2001. 426 с.
4. Дорога А. Є. Проблема естетичного: вітчизняна ретроспектива останніх десятиліть. *Культура і сучасність*: альманах. К. : Міленіум, 2011. С. 13–16.
5. Доценко Р. Оскар Уайльд - письменник, людина і парадокс. К. : Дніпро, 1968. С. 211-226.
6. Естетизм і роман Уайльда «Портрет Доріана Грея» як інтелектуальний роман. Його художня своєрідність. Режим доступу: <https://soch.biographiya.com/estetizm-i-roman-uajlda-portret-doriana-greya-yak-intelektualnij-roman-jogo-xudozhnya> (дата звернення: 29.03.2023).
7. Ільяшенко Г. А. Естетизм О. Уайльда в романі «Портрет Доріана Грея». Режим доступу: https://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2791/1/movu_ta_literatury_2020.pdf#page=61 (дата звернення: 29.03.2023).
8. Канарський А.С. Діалектика естетичного процесу. Діалектика естетичного як теорія чуттєвого пізнання. К. : Вища шк., 1979. 215 с.
9. Кресіна І., Явір В. Нація. Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. Т. 22. URL: <https://esu.com.ua/article-71029> (дата перегляду: 29.03.2023).

10. Лисенко О. Вітально-чуттєві цінності людини – суб'єкта, носія і творця ціннісного потенціалу. Режим доступу: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/view/3439/3917> (дата звернення: 29.03.2023).
11. Наконечна О.П. Естетичне як тип духовності: монографія. Рівне : УДУВГП, 2002. 202 с.
12. О. Уайльд. Портрет Доріана Грея. Режим доступу: <file:///C:/Users/Honor/Downloads/uayld-oskar-portret-doriana-hreia21.pdf> (дата звернення: 29.03.2023).
13. Орлова Т. І. Естетика синтезу: категорії, універсалії, парадигми / Т.І.Орлова. К. : Абрис, 2002. 160 с.
14. Оскар Уайльд – представник англійського раннього модернізму. Життя і творчість митця. Естетизм Уайльда, імпресіоністичність його стилю. «Передмова» до роман «Портрет Доріана Грея». Режим доступу: <https://soch.biographiya.com/oskar-uajld-predstavnik-anglijskogo-rannogo-modernizmu-zhittya-i-tvorchist-mitcya-estetizm-uajlda-impresionistichnist-jogo-stilyu-peredmova-do-romanu-portret-doriana-greya/> (дата звернення: 29.03.2023).
15. Основні віхи естетики Оскара Уайльда URL: https://studbooks.net/638028/literatura/osnovnye_vehi_estetiki_oskara_uaylda. (дата звернення: 29.03.2023).
16. Остапчук А. С. Естетизм як художня домінанта моделювання італійського тексту в поезіях Оскара Уайльда. *Троянди й виноград: феномени естетичного і прагматичного в літературі та культурі*. С. 125 – 126. Режим доступу: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/Остапчук-А.С.-125-156.pdf> (дата звернення: 29.03.2023).
17. Роль фантастики й символіка у романі «Портрет Доріана Грея». Традиції та новаторство О. Уайльда в жанрі роману. Переклади О. Уайльда українською. Режим доступу: https://zarlit.com/lesson/10klas_5/17.html (дата звернення: 29.03.2023).

18. Соколянській М. Г. Оскар Уайльд: Нарис творчості. К. : Либідь, 1990. 199 с.
19. Степаненко І. Тематичне поле виховання духовності особистості в нових дискурсивних контекстах. *Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис*. 2004. С. 19–24.
20. Теорія та історія світової і вітчизняної культури / А. Бичко, Б. Бичко, Н. Бондар та ін. К. : Либідь, 1992. 393 с.
21. Філософсько-естетичні та моральні проблеми роману Оскара Уайльда «Портрет Доріана Грея». Режим доступу: <https://soch.biographiya.com/filosofsko-estetichni-ta-moralni-problemi-romanu-oskara-uajlda-portret-doriana-greya/> (дата звернення: 29.03.2023).
22. Шаровська Н. Б. Естетизм як духовно-світоглядний феномен : дис. канд. філософ. наук : 09.00.08. Київ, 2015. 223 с.